

“Azərbaycan Respublikasının 2011-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə rəy

Hesablama Palatasının Rəyində dünya iqtisadiyyatını təhdid edən təhlükəli risklər barədə Dünya İqtisadi Forumunun mütəxəssisləri tərəfindən xəbərdarlıqlar edilməsi fonunda 2011-ci ilin ötən dövründə ölkə iqtisadiyyatında inkişaf meylinin saxlanılması və makroiqtisadi sabitliyin möhkəmləndirilməsi, investisiya mühitinin daha da yaxşılaşdırılması, prioritetliyin daha çox qeyri-neft sektorunun inkişafına verilməsi, regionların sosial-iqtisadi inkişafında tarazlığın artırılması, habelə mühüm əhəmiyyətə malik olan infrastruktur layihələrin icra olunması, yeni iş yerlərinin açılması, yoxsulluğun səviyyəsinin azaldılması və digər sosial problemlərin həlli istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində ölkə iqtisadiyyatının daha da gücləndirilməsinə və zəruri maliyyə təminatının əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasına, makroiqtisadi göstəricilər üzrə faktiki nəticələrin proqnoz göstəricilərini xeyli üstələməsinə nail olunması xüsusi vurğulanmış və bütün bunlar Palataya 2011-ci ilin dövlət büdcəsinin ilkin proqnoz parametrlərinin dürüsləşdirilməsinin əsaslı olduğunu qeyd etməyə imkan vermişdir.

Qeyd edilmişdir ki, “Azərbaycan Respublikasının 2011-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsində 1 barel xam neftin orta illik ixrac qiyməti 60,0 ABŞ dolları səviyyəsində, başqa sözlə daha mühafizəkar yanaşılmaqla bu göstərici məqsədyönlü şəkildə ehtiyatla proqnozlaşdırılmış, bu yanaşma qlobal maliyyə-iqtisadi böhranla əlaqədar Palata tərəfindən düzgün hesab edilmiş, 2011-ci ilin əsas makroiqtisadi göstəricilərinin həcm və dinamikasının yanvar-aprel ayları üzrə məlumatlarının təhlili də “Azərbaycan Respublikasının 2011-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinin hazırlanması zamanı makroiqtisadi proqnozların, habelə dövlət büdcəsinin gəlir və xərc parametrlərinin müəyyənləşdirilməsinə hökumət tərəfindən daha çox ehtiyatlı yanaşılması barədə Palatanın qənaətini bir daha təsdiq etmişdir.

Rəydə vurğulanmışdır ki, 1 barel xam neftin qiymətinin cari ilin yanvar-aprel aylarında 100,0 ABŞ dollarından yuxarı qərarlaşması ilin sonunadək ölkə iqtisadiyyatının əsas makroiqtisadi göstəricilərinin səviyyəsinin daha da artacağını və büdcənin gəlir hissəsinin zəruri vəsaitlərlə təmin olunacağını, xam neftin 1 barelinin qiymətinin 60,0 ABŞ dollarından 80,0 ABŞ dollarına çatdırılması nəticəsində cari ildə dövlət büdcəsinə əlavə olaraq 770,0 mln. manat, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fonduna isə təxminən 3500,0-4000,0 mln. manat vəsaitin daxil olacağını, Dövlət Neft Fondundan bütün transfertlərin həyata keçirilməsindən sonra nəzərdə tutulmuş əsas hədəfin qorunub saxlanacağını deməyə əsas vermişdir. Bundan əlavə, cari ilin I rübündə dövlət büdcəsinin mədaxil proqnozunun 118,0% yerinə yetirilməsi, proqnoza Vergilər Nazirliyi

tərəfindən 120,0% və Dövlət Gömrük Komitəsi tərəfindən 100,3% əməl edilməsi, sair daxilolmalar üzrə 2010-cu ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə dövlət büdcəsinə 6 dəfə çox vəsaitin daxil olması, habelə idxalın həcmnin əvvəlki illə müqayisədə müqayisəli qiymətlərlə 60,7% artması ilin sonunadək dövlət büdcəsinə nəzərdə tutulmuş həcmdən artıq vəsaitin daxil olmasını şərtləndirmişdir ki, bütün bunlar 2011-ci ilin dövlət büdcəsi gəlirlərinin proqnoz parametrlərinə yenidən baxılmasını zəruri etmişdir.

Göstərilənləri nəzərə alaraq, Palata öz Rəyində “Azərbaycan Respublikasının 2011-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə və izahata əsasən ÜDM-in nominal həcmi üzrə proqnozunun 40197,3 mln. manatdan 4591,5 mln. manat və ya 11,4% artırılaraq 44788,8 mln. manata, dövlət büdcəsinin gəlirləri üzrə təsdiq edilmiş 12061,0 mln. manat proqnozun 3493,2 mln. manat və ya 29,0% artırılaraq 15554,2 mln. manata, dövlət büdcəsinin xərcləri üzrə təsdiq edilmiş 12748,0 mln. manat proqnozun 3193,2 mln. manat və ya 25,0% artırılaraq 15941,2 mln. manata çatdırılmasını, şəhər və rayonların yerli gəlirlərinə aid olan məbləğin 740,0 mln. manat artırılmaqla 5160,0 mln. manat, dövlət büdcəsi kəsirinin yuxarı həddinin 687,0 mln. manatdan 300,0 mln. manat azaldılmaqla 387,0 mln. manat, habelə icmal büdcənin xərclərinin yuxarı həddinin 15121,1 mln. manatdan 3513,2 mln. manat artırılmaqla 18634,3 mln. manat, Dövlət Neft Fondunun gəlirləri nəzərə alınmadan icmal büdcənin kəsirinin 8704,7 mln. manat həcmində təsdiq olunmuş səviyyədə 2743,2 mln. manat artırılmaqla 11447,9 mln. manat səviyyəsində təsdiq edilməsini əsaslı hesab etmişdir.

Qanun layihəsində dövlət büdcəsi gəlirlərinin proqnozu üzrə nəzərdə tutulan 3493,2 mln. manat məbləğində artımın bir sıra mənbələr, o cümlədən fiziki şəxslərin gəlir vergisi, hüquqi şəxslərin mənfəət (gəlir) vergisi, əlavə dəyər vergisi (o cümlədən, Azərbaycan Respublikasında mal, iş və xidmətlərə görə əlavə dəyər vergisi, Azərbaycan Respublikasının ərazisinə malların idxalına görə əlavə dəyər vergisi), gömrük rüsumları, Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən və qiymətləri tənzimlənən məhsulların kontrakt (satış) qiyməti ilə (ixrac xərcləri çıxılmaqla) ölkədaxili topdansatış qiyməti arasındakı fərqdən ödənişlər, “Dövlət zəmanəti ilə alınan borcların Təminat Fondu”na bərpa edilməsi üzrə daxilolmalar, vergi orqanlarının xətti ilə toplanan sair daxilolmalar və Dövlət Neft Fondundan transfert məbləğinin artırılması hesabına təmin edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Dövlət Neft Fondundan transfert məbləğinin artırılmasının əsaslılığı ilə bağlı bildirilmişdir ki, investisiya, xüsusilə infrastruktur layihələrinin dəyərinin artım tempi Fondun vəsaitlərinin kredit təşkilatlarında yerləşdirilməsindən əldə olunan gəlirlərin artım tempindən dəfələrlə çox olduğu üçün Palata həmin vəsaitlərin hesabına təxirəsalınmaz layihələrin qiymətlər bahalaşmadan öncə, məhz indi həyata keçirilməsini məqsədəuyğun hesab edir.

Dövlət büdcəsi gəlirlərinin artımının 22,0%-ni vergi və qeyri-vergi gəlirləri,

78,0%-ni isə Dövlət Neft Fondundan daxilolmalar təşkil edəcəkdir.

Rəydə fiziki şəxslərin gəlir vergisi üzrə proqnozun artırılması büdcə təşkilatlarında və dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən bir sıra sahələrdə çalışan işçilərin aylıq vəzifə maaşlarının nəzərdə tutulan artımları, muzzla işləyənlərin orta aylıq əmək haqqının təşəkkül tapmış artım dinamikası, yeni iş yerlərinin açılması ilə əlaqədar gəlir vergisinin vergitutma bazasının genişlənməsi, habelə fiziki şəxslərin gəlir vergisi üzrə dövlət büdcəsinə hesablanmış vəsaitin tam həcmdə dövlət büdcəsinə cəlb edilməsi, hüquqi şəxslərin mənfəət vergisi üzrə proqnozun artırılması xam neftin satış qiymətinin artımı ilə əlaqədar olaraq, neft-qaz sahəsində hasilatın pay bölgüsü sazişləri üzrə podratçı tərəflərin mənfəət vergisi üzrə proqnozun artırılması ilə, Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən və qiymətləri tənzimlənən məhsulların ixracı zamanı məhsulların kontrakt (satış) qiyməti ilə (ixracla bağlı xərclər çıxılmaqla) ölkədaxili topdansatış qiyməti arasındakı fərqdən daxilolmalar üzrə proqnozun artırılması isə 2011-ci il üzrə dürüştəşdirilmiş dövlət büdcəsi layihəsinin hazırlanması zamanı hesablamalarda istifadə olunan xam neftin 1 barelinin qiymətinin artımla proqnozlaşdırılması ilə əlaqələndirilmişdir.

Rəydə qeyd edilmişdir ki, “Azərbaycan Respublikasının 2011-ci il dövlət büdcəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə əsasən dövlət büdcəsinin xərcləri üzrə nəzərdə tutulmuş 3193,2 mln. manat artımının 77,8%-i “Sənaye, tikinti və faydalı qazıntılar” bölməsinə, 9,0%-i “Sosial müdafiə və sosial təminat” bölməsinə, 2,8%-i “Mənzil və kommunal təsərrüfatı” bölməsinə, 3,2%-i “Əsas bölmələrə aid edilməyən xidmətlər” bölməsinə, 2,2%-i “Məhkəmə hakimiyyəti, hüquq-mühafizə və prokurorluq” bölməsinə, 1,9%-i “Təhsil” bölməsinə, 3,1%-i isə digər bölmələrə yönəldiləcəkdir ki, bunun nəticəsində qeyd edilən bölmələrdən yalnız “Sənaye, tikinti və faydalı qazıntılar” bölməsi üzrə xərclərin dövlət büdcəsinin ümumi xərclərində xüsusi çəkisi 10,2 faiz bəndi artacaq, “Mənzil və kommunal təsərrüfatı” bölməsi üzrə xərclərin dövlət büdcəsinin ümumi xərclərində xüsusi çəkisində cüzi artım, digər bölmələr üzrə xüsusi çəkilərdə azalma müşahidə olunacaq, habelə artımlar iqtisadi təsnifatın “Qeyri-maliyyə aktivlərinin alınması” bölməsində (78,6%), “Digər xərclər” bölməsində (17,1%), “Malların (işlərin və xidmətlərin) satın alınması” bölməsində (2,2%), “Əməyin ödənişi” bölməsində (1,8%) və “Qrantlar və digər ödənişlər” bölməsində (0,3%) nəzərdə tutulmuşdur ki, bunun nəticəsində “Qeyri-maliyyə aktivlərinin alınması” və “Digər xərclər” bölmələrinin dövlət büdcəsinin ümumi xərclərində xüsusi çəkiləri müvafiq olaraq 8,4 və 0,6 faiz bəndi artacaq, digər bölmələrin xüsusi çəkilərində isə azalma olacaqdır.

Qanun layihəsində qeyd olunur ki, “Sənaye, tikinti və faydalı qazıntılar” bölməsi üzrə xərclərin əhəmiyyətli dərəcədə artırılması nəticəsində dövlət büdcəsində əsaslı xərclər dövlət büdcəsi xərclərinin 49,4%-ni təşkil edəcək, habelə əsaslı xərclərin 74,4%-i dövlət əsaslı vəsait qoyuluşuna yönəldiləcəkdir. Dövlət əsaslı vəsait qoyuluşunun artımı üçün nəzərdə tutulan vəsaitin 2011-ci ilin Dövlət İnvestisiya

Siyasətdə müəyyən edilən qeyri-neft sektorunun və regionların inkişafına, regionlar arasında investisiyaların bölüşdürülməsinin optimallaşdırılmasına, ölkədə investisiya fəaliyyətinin sosial istiqamətinin gücləndirilməsinə, insan kapitalı və infrastruktura qoyulan investisiyaların prioritetliyinin təmin edilməsinə, ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin olunmasına, dövlətin müdafiə qabiliyyətinin artırılmasına yönəldilməsi proqnozlaşdırılır, başqa sözlə, artırılan vəsaitlərin ölkə əhalisinin rifahı naminə vacib və ən aktual sahələrdəki məsələlərin həllinə yönəldilməsi təklif olunur ki, bu, Rəydə təqdirəlayiq hal hesab edilmişdir.

Rəydə qeyd edilmişdir ki, “Sosial müdafiə və sosial təminat” bölməsində mühafizə, kommunal, kommunikasiya xidmətləri, bu xidmətlər üzrə yeni tariflərin tətbiqi və digər tədbirlər, əmək haqqı və pensiya təminatı sisteminin təkmilləşdirilməsi və digər sosial tədbirlərin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı xərclər “Azərbaycan Respublikasının 2011-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Qanununun layihəsində “Sığorta-pensiya təminatı və əmək haqqı sistemində islahatlar” sətri ilə göstərilmiş, kommunal təsərrüfatı xərclərindəki artımın böyük hissəsi yaşayış məntəqələrinə aid olan kommunal təyinatlı infrastrukturaların bərpa və yenidənqurulması, abadlaşdırılmasına nəzərdə tutulmuş, digər bölmələr üzrə təklif olunan artımlar, əsasən əmək haqqı və pensiya təminatı sisteminin təkmilləşdirilməsi və digər sosial tədbirlərin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı xərclərin, mühafizə, kommunal, kommunikasiya və digər xidmətlər üzrə yeni tariflərin tətbiqi ilə bağlı xərclərin, maddi-texniki təminatın möhkəmləndirilməsi xərclərinin payına düşmüşdür.

2011-ci ilin təsdiq olunmuş dövlət büdcəsi ilə müqayisədə 2011-ci il üzrə dövlət büdcəsinin dəqiqləşdirilmiş layihəsində dövlət büdcəsi kəsinin yuxarı həddinin 687000,0 min manat məbləğə qarşı 3870000,0 min manat proqnozlaşdırılaraq 300000,0 min manat azaldılması nəzərdə tutulmuşdur ki, nəticədə dövlət büdcəsi kəsinin ÜDM-ə nisbəti 1,7%-dən 0,9%-ə, dövlət büdcəsinin gəlirlərinə nisbəti isə 5,7%-dən 2,5%-dək azalacaqdır. Büdcə kəsinin maliyyələşdirilməsinin özəlləşdirmədən, daxili və xarici borclanmadan, dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatların ödənişli xidmətlərindən daxilolmalardan və 2011-ci il 01 yanvar tarixinə dövlət büdcəsinin vahid xəzinə hesabının qalığı hesabına həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Rəydə dövlət borclanmasının həcmnin azalmasının dövlət borcuna xidmətlə bağlı xərclərə və dövlət borclanma limitinin yuxarı həddinə birbaşa təsiri nəzərə alınaraq təqdim olunmuş layihədə dövlət borcuna xidmətlə bağlı xərclərin və borclanma limitinin yuxarı həddinin müvafiq olaraq azaldılması məqsədemüvafiq hesab edilmişdir.

Hesablama Palatası göstərilənləri nəzərə alaraq ölkəmizdə iqtisadi sabitliyin qorunub saxlanması, mövcud maliyyə resurslarının səmərəli istifadə edilməsi, pensiya islahatlarının daha intensiv aparılması və bütövlükdə əhalinin həyat

səviyyəsinin yaxşılaşdırılması, strateji investisiya layihələrinin həyata keçirilməsi və respublikanın müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi məqsədi ilə “Azərbaycan Respublikasının 2011-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinin müzakirəyə təqdim olunmasını məqsədmüvafiq hesab etmişdir.